

Türkiye Ekonomisi

HAFTA – 2

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uygulanan İktisat Politikaları

Yrd. Doç. Dr. Süha ÇELİKKAYA

İktisat Bölümü - 516

Türkiye Ekonomisi

1923-1932

1932-1938

Savaş Dönemi

İzmir İktisat Kongresi

- 17 Şubat 4 Mart 1923 tarihleri arasında yapılmıştır.Kongreye 4 farklı sınıftan kişiler çağırılmıştır.
- Bunlar sanayiciler,çiftçiler,işçiler ve tüccarlardır.
- Bunları yöneten delegeler ise toprak ağaları, subaylar, burjuvazi ve bazı sivil yetkililerdi.
- Kongreden en karlı çıkan grup tüccarlar olmuşlardır.
- Kongrede milli ekonomi üzerinde durulmuştur.Gelişmede sanayi sektörünün önemi belirtilmiş, özel sektör teşvik edilmiştir.Özel sektörün sanayide yapamayacağı yatırımları ise devletin yapacağı belirtilmiştir.

İzmir İktisat Kongresi II

- Yabancıların yatırımlarının az olmasından yanadır.Yerli sanayiciye yönelik olarak milli koruma kanunu düzenlenmiştir.Korumacı ve ikameci bir politika anlayışı hakimdir.
- Bu dönemde hükümet sıkı bütçe politikaları uygulayıp denk bütçeyi sağlamaya çalışmaktadır.
- Kongrede toplumun zayıf kesiminin korunmasını da içeren zayıf bir liberal kapitalist sistem esas alınmaktadır.

İzmir İktisat Kongresi III

- İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar temenni niyetini geçmemiştir.
- Yerli burjuvazi oluşturulmak istense de yerli kapitalist sınıf ortaya çıkarma girişimleri iki sebepten başarısız olmuştur.
- 1) Lozan antlaşması nedeniyle kapitülasyonlar 1929'da kalkacaktır bu yüzden yeterince korumacı yaklaşım söz konusu değildir
- 2) 1929 buhranından önemli bir şekilde etkilenilmiş ve devlet gelirleri azalmıştır

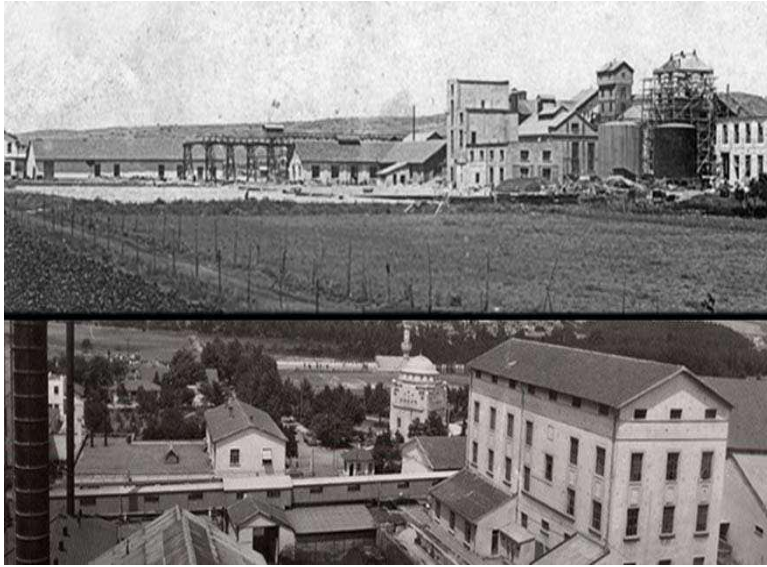
İzmir İktisat Kongresi

Liberal Ekonomi Dönemi

1923-1932

- 1923'te Türkiye Cumhuriyeti bağımsızlığını kazandıktan sonra Cumhuriyeti kuran çekirdek kadronun ilk işi milli şerefimize leke düşüren Duyun'u Umumiye'nin kaldırılması ve gelirlerin tamamıyla Türk devleti tarafından toplanması olmuştur.
- Batının siyasi, askeri, ekonomik gücünün tamamıyla kapitalizmden doğduğuna inanıldığı için iktisadi gelişmenin yolu sanayileşme ile aranılacaktı.
- Tüm kesimlere önem verilmekle birlikte iktisadi gelişme olarak anılan sanayileşme ana hedef olarak ele alınmaktaydı.
- Nüfusun % 80'nini oluşturan tarım kesimi de desteklenmekteydi. Sanayideki gelişmeye yol açacak sektör olarak tarım sektörü çağrılmaktaydı.
- Ankara Fişek Fabrikası , Kayseri tayyare Fab. Uşak-Alpullu Şeker Fab. Kırıkkale Mühimmat Fab
- Sanayi ve Maadin Bankası – Türkiye İş Bankası

Kayseri Uçak Fabrikası

Devletçi Dönem

1930-1938

- Türkiye bir tarım ülkesidir inancı vardır ve cumhuriyetin başında seçilen liberal politika ile istenilen ekonomik gelişme sağlanamamıştır. Ekonomik kalkınmanın sadece özel sektörle olmayacağına inanıldığından liberal politikalar terk edilmiştir.
- Devlet özel sektörün tek başına yapamayacağı yatırımları yapıp, özel sektöre de yol gösterir hale gelmiştir.
- Sümerbank- Etibank
- Eskişehir Şeker Fabrikası, Turhal Şeker Fabrikası, Konya Ereğli Bez Fabrikası, Bakırköy Bez Fabrikası, Bursa Süt Fabrikası, İzmit Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası, Zonguldak Antrasit Fabrikası, Zonguldak Kömür Yıkama Fabrikası, Keçiborlu Kükürt Fabrikası, Isparta Gülyağı Fabrikası, Ankara, Konya, Eskişehir, Sivas Buğday Siloları, Kayseri Bez Fabrikası kuruldu.

ULUS
ADIMIZ, ANDIMIZDIR

HER YERDE
5
KURUŞ
10 knt Yıl
No. 1021

İlk basma fabrikası

NAZILLI BAYRAM YAPIYOR

Egede büyük bir faaliyet göze çarpıyor

ATATURK Ege ma dün t

Atatürk altın anahtarla fabrikayı bizzat açtılar

B. CELAL BAYAR GÜZEL BİR NUTUK SOYLEDİ

Nazilli, 9 (A.A.) — Nazilli basma fabrikasının açılına töreni bider-
te halini candan teşbihatı arasında yapılmıştır.
Kuşba bayram başı bayraklarla süslenmişti. Bütün nakil vasıtaları
palm vilâyetlerden, kazalardan biribirî ardınca bugün yapılacak bas-
ma fabrikası açılına törenini görmek için gelen halk kitlelerini top-
lamaktadır.

Bu tören münasabıyla Büyük
Okulunda konuşulmuştur.

www.isteaturk.com

Devletçi Dönem II

1932-1938

Devletçi Dönemin İç Sebepleri;

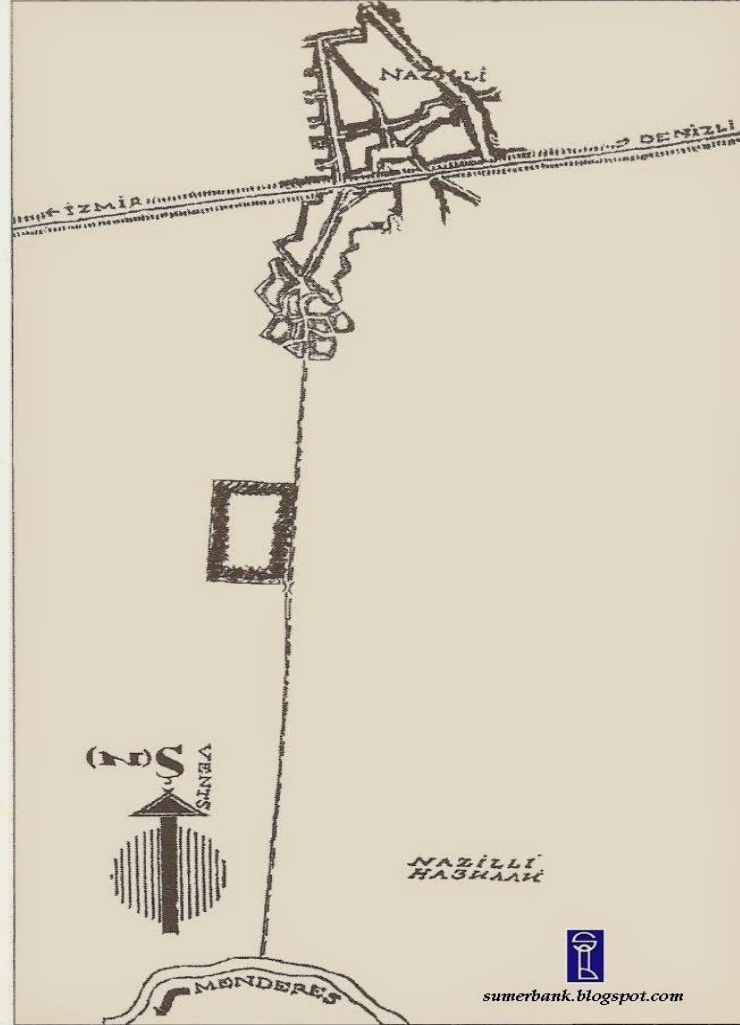
- Yeterli sermaye birikiminin olmaması,
- 23-32 sürecinde ekonominin istenilen seviyeye gelmemesi,
- Yabancı yatırımların ülkeye gelmemesi,
- Türk parasının değer kaybetmesi ve Lozan'ın istenilen gümrük politikalarını uygulatmaması gelmektedir.

Devletçi Dönem III

1932-1938

- Devletçi Dönemin Dış Sebepleri
- 29 buhranı sebebiyle ihrac malının fiyatının önemli olarak düşmesi ,
- Yöneticilerin liberal politikaların başarılı olacağına yönelik inançlarını kaybetmesi gelmektedir.
- Dış Konjonktür olarak ise;
- Türkiye sanayileşmemiş olmakla birlikte henüz kendisi için zorunlu olan maddeleri(un, şeker v.b.) bile ithal etmektedir ve meydana gelen buhran sonucunda Türkiye’de ihracata yönelik egemen sınıflar bunalıma girmiştir.Bunları üstlenecek bir sanayi sermayesinin olmaması Devletin müdahalesini zorunlu kılmıştır.

Su Nerede Fabrika Orada

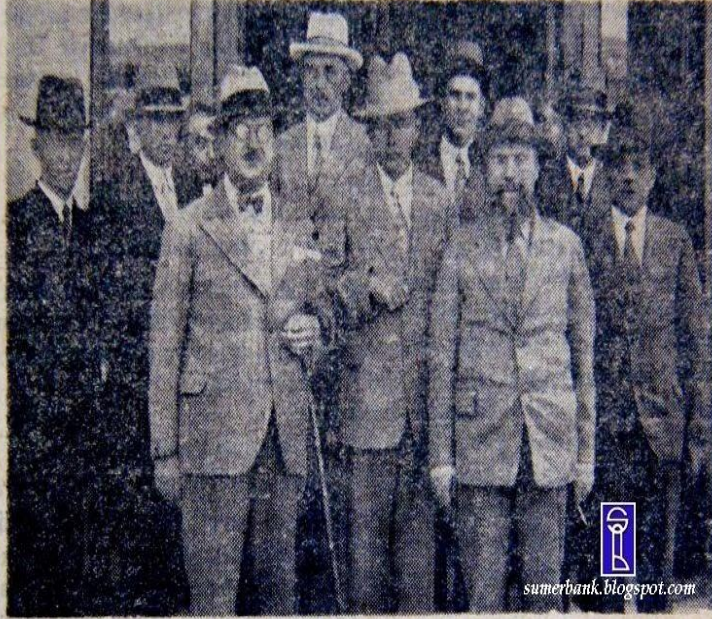
R. 3. Sovyet Uzman Grubu Tarafından Hazırlanan Harita (1933) Türkiye Pamuk, Keten, Demir Sanayii Hakkında Sovyet Mühendisleri Tarafından Verilen Raporlar, Başvekalet Müdevvenat Matbaası.

1.5 Yıllık Sanayi Planı

- 1932 'de hazırlama çalışmaları başlamıştır.
- 1934-1938 yıllarını kapsamaktadır.
- SSCB desteği altında yapılmıştır.
- SSCB'den sonra ilk planlı kalkınma girişiminde bulunan ülke olunmuştur.
- Rapor 3 bölümdür
- 1.Pamuk 2. Kendir-Kenevir elyaf 3.Kimya veDemir
- %16 'lık kısmı SSCB'den borç yolu ile finanse edilir

Sovyet Mühassısları Geldi.

Heyet, Dün İktisat Vekili Tarafından Kabul Olundu ve Mesaiye Başladı.

Sovyet Mühassısları dün Otelden Çıkarken.

Memleketimizde kurulacak fabrikalar hakkında tetkikatta bulunmak üzere, profesör Orlof'un riyasetinde ve profesör Kovaleski, İktisat enstitüsü müdürü M. Clagabin, mensucat sanayii mühassısı M. Mazurbin, mensucat sanayii mühassısı profesör Samgin, inşaat enstitüsü müdür muavini ve kanalizasyon mühassısı M. Trayanski, idro teknik enstitüsü profesörlerinden M. Valinski, kudret mühassısı profesör Nikolayef'ten müteşekkil heyet dün sabahki trenle Ankara'ya gelmiştir.

Heyet istasyonda İktisat Vekâ

leti erkânı tarafından istikbal edilmiş ve İstanbul Palas oteline misafir edilmişlerdir.

Heyet azaları dün Sovyet Büyüyük Elçisi M. Suriç tarafından İktisat Vekili Mustafa Şeref Bey'e takdim edilmiştir.

Öğleden sonra mühassıslar Tütün İhisarı Ankara Başmüdüriyeti binasında Sanayi U. Müdürü Şerif Beyin riyasetinde toplanarak ne gibi pamuk mensucat fabrikalarının nerelerde tesis edileceğini ve bu mahallerde yapılacak tetkik seyahatinin ne tarzda tanzimini görüşmüşlerdir.

Rus Mühassısları Şerefine.

İktisat Vekili Mustafa Şeref B.in Ziyati

İktisat vekili Mustafa Şeref Bey geçen pazartesi günü akşamı Karşıçeto Rus mühassısları şerefine bir ziyafet vermiştir. Ziyafette Rus sefiri M. Suriç Sefaret erkânı mühassıslar ve İktisat vekâleti erkânı hazır bulunmuşlardır.

Sanayi tetkiyatını yapacak olan sanayi umum müdürü Şerif Bey ve Profesör Orlof.

Sovyet Büyük Elçiliğinde

sovyet Sanayi Mütahassıslar Şerefine Bir Çay Ziyafeti Verildi.

Şehrimizde bulunan Sovyet Sanayi mühassısları şerefine Sovyet büyüyük elçisi M. Suriç tarafından bir çay ziyafeti verilmiş, ziyafette Sıhhat, Maliye, Nafia, İhisarlar ve Ziraat Vekilleri Beylerle Ankara Valisi Nevzat Bey, Hariciye müsteşarı Numan Bey, Ziraat ve hariciye vekâleti

erkânı ve matbuat mümessilleri bulunmuştur.

Çay esnasında Sovyet heyeti reis M. Orlof ve arkadaşları erkânı devletle tanışmıştır. Haber aldığımız göre, heyet yarın, yarın olmadığı takdirde öbür gün tetkiyk seyahatine çıkacaktır.

1.5 Yıllık Sanayi Planı

Hedefleri

- 1. Türkiye'de ki mevcut hammaddelere önem vermek
- 2. Tüketim araçlarına öncelik vermek
- 3. Kurulacak fabrikaları dengeli bir biçimde ülke geneline dağıtmak
- (Pamuklu mensucat- kendir- yün – iplik – kağıt – seramik – çimento – cam – demir – bakır – kimyasal maddeler – demir çelik

1. 5 Yıllık Sanayi Planı

Gerçekleşme Oranı

- 1. Ödenen dış borç ve faiz alınanın iki katına çıkmıştır.
- 2. Anadolu da yeni fabrikalar kurulmuştur.
- 3. Kalkınma ile paralel sanayi de hızlanmıştır.

Savaş Öncesi Ekonomik Durum

- I. Planın başarılı olmasından dolayı 2. plan çalışmaları 1936'da başlamıştır.
- 1938'de uygulamaya başlaması düşünülmüştür.
- İngiliz teknik desteği vardır.
- Uygulamaya girememiştir.

- Enflasyon 1938'de 100brm
- 1947'de 500brm

İK DAM

Sabah Postası

3
KURUS

Siyasi Muhabirleri: EBUZZIYAZADE VELİD

Yılı 1 No. 20 - 1939

CUMARTESİ 2 EYLÜL - 1939

Yatq. İstanbul İkdam - Tel. 23330

AVRUPADA HARP BAŞLADI

Alman Orduları Harbi Bırakıp Polonya'yı Terketmezlerse İngiltere Ve Fransa Orduları Derhal Harbe Girecekler

Alman - Leh Harbi Şiddetle Devam Ediyor!

İngiltere Ve Fransa Bugün Umumî Seferberlik Yapıyorlar. 18 den 41 e Kadar Bütün İngilizler Asker. Fransa Bazı Mıntakalarda Örfi İdare İlan Ediyor

Savaş Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler

- Milli Gelirdeki Değişmeler
-
- ----1930-1939 Döneminde Milli Gelir % 6 oranında artmıştır.Bu dönemde tarımsal üretim artışı %11'dir.
- ----Ancak 1939 da savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye savaşın içinde olmamasına rağmen yaklaşık 900.000 kişiyi silah altında tutmuştur bu savunma masraflarını çok ciddi, oranda arttırmıştır.
- ----Tarımsal katma değerdeki azalış 1945'te 39'a göre %60 oranında azalmıştır.
- ----Yine savaş döneminde Milli Gelir'de % 6.9 oranında küçülmüştür.
- ----Sanayi alanında yeterli hammaddenin ithal edilememesinden ve ara malı girdisi sıkıntılarından ötürü Sanayide önemli oranda gerilemiştir.
- ----Savaş nedeniyle Gsmh' da ki azalma 1939'a göre 1950'ye gelindiğinde dahi giderilememiştir.
- ----Savaş zamanında devletçilik daha katı bir şekilde uygulanarak denetim arttırılmıştır.

Savaş Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler II

- Fiyat Artışları
- ----Türkiye ilk kez 2.Dünya Savaşı zamanında enflasyonist bir durumla karşı karşıya gelmiştir. Devletin gelirleri savunma harcamalarını karşılamaya yeterli gelmemiştir.
- ---- Arz talep dengesizliği nedeniyle 38'de bonoların toplamı 30 milyon iken 45'te 614 milyon tl ye yükselmiştir.
- ----38-45 döneminde enflasyon %400 civarında artış göstermiştir.Türkiye'de enflasyon savaşı çoğu ülkeden fazla seviyedeydi.
- ----Savaş döneminde karaborsacılık olmuş ve savaş zenginleri ortaya çıkmıştır.

Temmuz - Ağustos 194

EKMEK KARTI

Büyükler için

No. 120 831

Vilâyet
Eyalet
Eyalet

Yardıma her yerde müteberdir.
— Gününde kullanılmayan kupon geç
— Eylül kartı alınırken bu kısım geri
— Tahrif ve taklidi Milli Korunma K
an tavin ettiği cezavi müstelzindir.

Ekmeğin karneleri dağıtılmaya başlandı

Karne usulile herkes daha kolay ekmeğin alabilecektir

ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR

CUMARTESİ 20
İlkokul 1 2 4 1
5 Kurşun

ULUS Basım ve
Duruş Kurumu, Ankara
Ticaret U. U. M. Kanun
(Talefi)
Muharrefi 1971
Eski İsmi 1981
Muharrefi 1981
Eski İsmi 1981
Eski İsmi 1981

Ekmeğin işinde karne tat

Lüzum olduğu takdirde

**İhtiyaç maddelerini aramak
bunlara elkoymak için
hükümete selâhiyet verildi**

Milli Korunma kanunundaki değişmeler ve ekleniler dün Mecliste kabul edildi

Japonların iş mektebi kara za çıkıldılar

SAVAŞ YILLARINDAKİ ENFLASYONUN BAŞLICA NEDENLERİ

- 1) **Üretimin Azalması:** İş gücünün büyük kısmının işten uzaklaşmaları nedeniyle Arzın azalması ve buna karşılık talebinse yükselmesi nedeniyle enflasyon ortaya çıkmıştır. “Milli Koruma kanunu” ile büyük toprak sahiplerine muafiyet yapılımlarına rağmen üretim artışı yine sağlanamamıştır.
- 2) **Emisyon Hacminin Artması:** Merkez Bankası hükümet harcamalarını karşılamak için emisyonu arttırmıştır 38’de emisyon 100 iken 45’te 480’e çıkmıştır. Emisyonun artması da F.G.S.’i yükseltmiştir.
- 3) **Askeri Harcamalar:** Bu dönemde üretime yönelik yatırımlar durmuştur. Savunma harcamaları emisyon yoluyla karşılanmak istemiştir. Bu da enflasyonu yükseltmiştir. Varlık vergisi ve Milli koruma kanunu dönemin meşhur vergilerdir
- 4) **Dış Ticaret:** Milli koruma kanunu nedeniyle doğan kısıtlamalardan ötürü ithalat azalmıştır. İhraç malına olan talep ise bu dönemde artmıştır.

Savaş Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler III

● DIŞ TİCARETTEKİ GELİŞMELER

- ----Dış ticaret politikasının başlıca amacı Dış Ticaret açığından kaçınmaktır.Dış ticaret genellikle ikili anlaşmalarla yapılmıştır.Dış ticaret fazlası vermek amaçlanmıştır. Başarılsa da ihracat istenilen seviyede olmamıştır.

- ---- 1930'lu yıllardaki dış ticaret açığını savaş döneminde önlemek için ikili “kliring” anlaşmaları yapılmıştır. Milli koruma kanunuyla da ithalatı kısıtlaması başarılmıştır. Savaş zamanında D.T. Fazlası verilmiştir.

- ---- Bu dönemde uygulanan kambiyo politikası Dış ticaret fazlası ve ihracat artışı politikalarıyla bağdaşmamaktadır. Kambiyo politikası nedeniyle Türk lirası yabancı paralar karşısında aşırı değerli olmuştur.

- ---- 2. Dünya savaşı zamanında ithalatın hem hacmi hem de değeri hızlı bir şekilde düşmüş takip edilen yıllardaysa yeniden yükselişe geçmiştir

SAVAŞ DÖNEMİNİN SONUÇLARI

- ----Savaş dönemindeki Dış ticaret fazlalarıyla toplam 347 milyon dolar D.T.F. verilmiştir.
- ----Savaş şartların kara borsacılık ve vurgun nedeniyle yeni bir zengin kitle oluşmuştur. Bu kapitalizmin gelişmesi için gerekli sermaye birikimini oluşturmuştur.
- ---- Savaş döneminde istenilen sanayileşme amacına ise ulaşamamıştır.

Nuri Demirağ Gök Okulunda dün yapılan hava şenliklerinde üçlü uçuşlar

Nuri Demirağ Gök Okulunda tören

Mısırlılar Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu

Mısır heyeti fabrikaya geziyor

Mısır heyeti, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

Modern torna ve tesviye tezgahları

Modern torna ve tesviye tezgahları, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

Mısır heyeti fabrikaya geziyor

Mısır heyeti, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

Mısır heyeti fabrikaya geziyor

Mısır heyeti, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

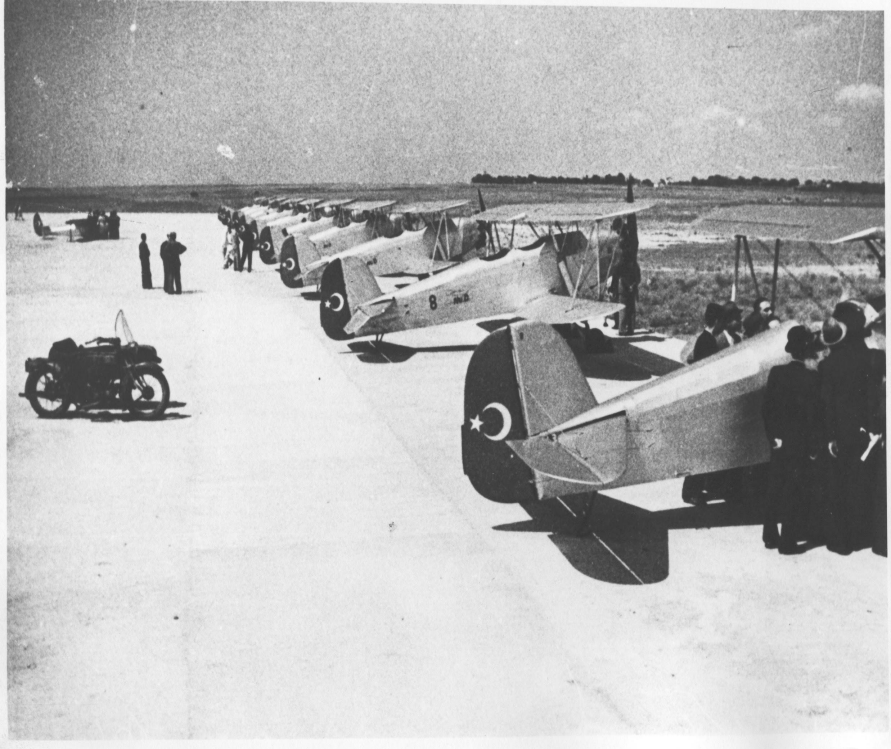
Nuri Demirağ'ın fabrikasında Türk tipi uçak planları hazırlanıyor

Nuri Demirağ'ın fabrikasında Türk tipi uçak planları hazırlanıyor. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

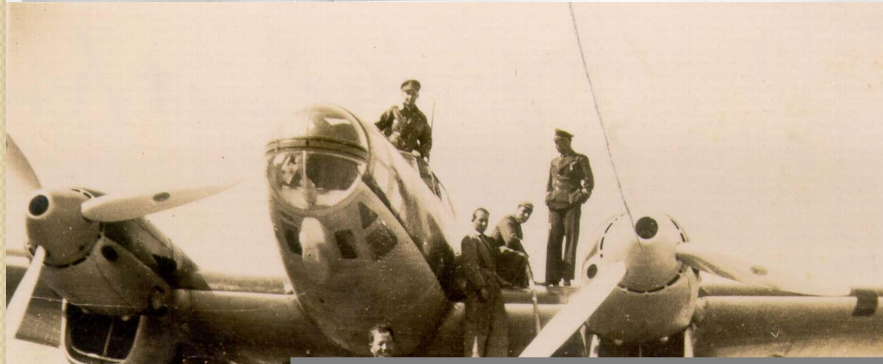
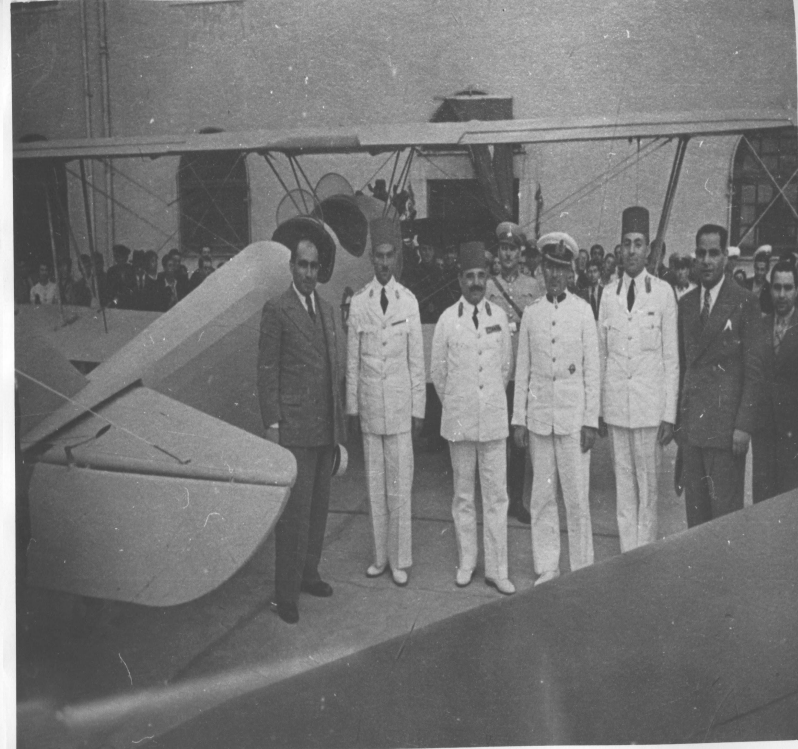
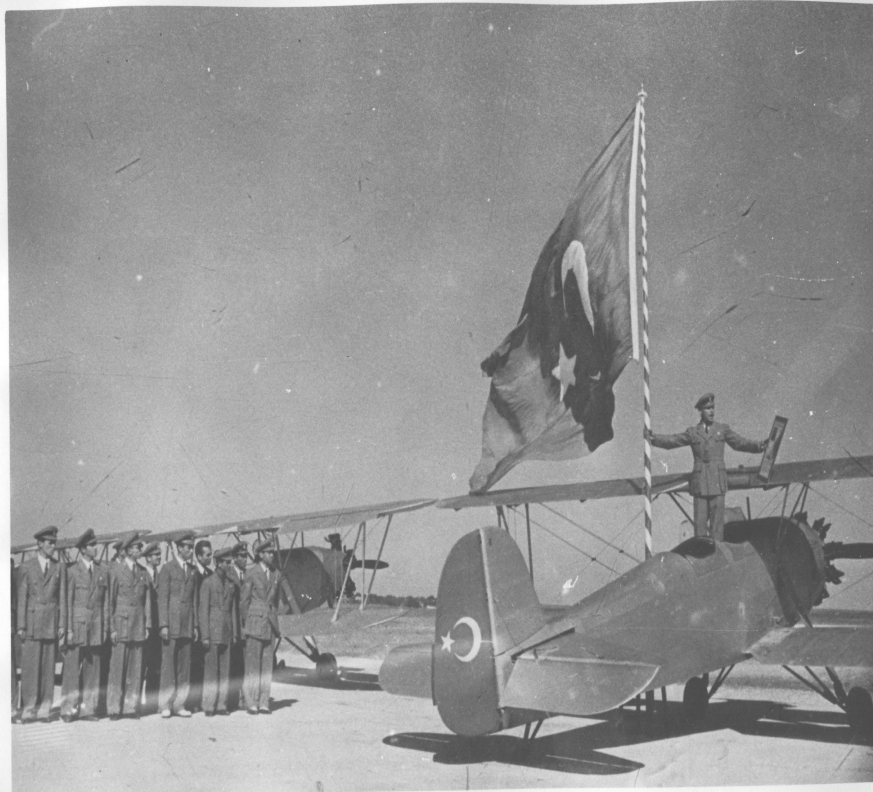
Nuri Demirağ'ın fabrikasında Türk tipi uçak planları hazırlanıyor

Uçay gücünü Teşkilatı boyrun yetene dönerdi

Uçay gücünü Teşkilatı boyrun yetene dönerdi. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

16 Türk uçakları
Mısır heyeti, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

İlk yolcu uçağımız
*Dün İstanbuldan kalkıp Ankaraya giden
uçağımız merasimle karşılandı*

Derleyen: CAN AKSİN

Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başlıyor

Türkiye'nin ilk uçak fabrikasının başkanı Nuri Demirağ'ın en değerli iş arkadaşlarından birisi Fransız uçak mühendisi Selâhattin Alan. Nuri Demirağ ile çalışmaya başladığından önce, Türk Hava Kurumu'nun İstanbul'daki uçak tesisi ve İstanbul fabrikasında çalışıyordu. Fransızca, İngilizce ve Almanca'yı çok iyi bildiği için işleri kolayca öğrendi. "Türk Yip" uçakları için planlar çizdi ve parçaları sağladı.

Servetini ortaya koydu

Nuri Demirağ, Selâhattin Alan ile çalışmaya başladığında her gün işleri anlatırdı. "Türk Hava Kurumu" ve "Türk Hava Kurumu"na para vererek çalışmaya başladı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı.

80 planör ve 10 uçaklık sipariş

Selâhattin Alan, Nuri Demirağ ile "Türk Hava Kurumu"na para vererek çalışmaya başladı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı.

İşlerini, Almanca kitapların "Türk Hava Kurumu"na göndermesini istediği için işleri ters gitmeye başladı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı.

Devrim noktası

Devrim noktası, Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başladığı andıydı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı.

Başmühendis Selâhattin Alan ziyarete gelenlerle bir uçağın önünde görülüyor

Türkiye'nin ilk uçak fabrikasının başkanı Nuri Demirağ, Fransız uçak mühendisi Selâhattin Alan ile çalışmaya başladı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı. Nuri Demirağ'ın servetini ortaya koyduğunu biliyorlardı.

Demirağ o devrin en modern 2 motorlu uçağını yapmıştı...

Çift motorlu uçağın önünde bulunan fotoğrafı...

"Bu D.10 diye isimlendirilen bu uçak sadece yavaş, hızlı ve bombardıman uçağı olarak kullanılmak üzere yapılmıştı..."

Nuri Demirağ çift motorlu uçağı ile İzmir'e yaptığı uçuş...

İlk Türk uçak fabrikası kapatıldı